

La Força

Sant Pere de Vilamajor

Ubicació

Comarca: Vallès Oriental
Lloc/Adreça: Nucli antic de La Força , 08458, Sant Pere de Vilamajor.
Alçada: 298 m

Coordenades:

Latitud: 41.68416
Longitud: 2.38838
UTM Est (X): 449097
UTM Nord (Y): 4614891

Classificació

Número de fitxa 08234-144
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Conjunt arquitectònic
Estil / època: Medieval Pre-romànic Romànic Modern Contemporani
Segle IX-XXI
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs National Monument Record – Defensa
inspire:
Observacions protecció: BCIN, núm. registre 1530- MH R.I.51.5674 (1949).
Data aprovació: dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari Sí, IPA.: 1728.
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Estructural
Titularitat Privada
Titular: Diversos propietaris
Fitxes associades:

[Torre Roja](#)
[Sant Pere de Vilamajor](#)
[Cal Ferrer de Dalt](#)
[Cal Gorro](#)
[Cal Menut](#)
[Can Grau](#)
[Can Roca](#)
[Can Vila](#)
[La Mongia](#)

Autoria de la fitxa Virgínia Cepero González
Data de registre de la fitxa: dv., 29/01/2016 - 01:00

Descripció

La Força és l'antic nucli històric de Sant Pere de Vilamajor, situat a l'entorn de l'església parroquial i als carrers adjacents. El topònim del poble, Vilamajor, així com bona part dels topònims compostos amb el mot "villa", podria indicar uns orígens romans, tardo-romans o visigots, corresponents a una gran explotació agrícola propietat d'un dominus o de l'Estat. Tot i així, actualment no es disposa de cap tipus d'evidència arqueològica que ho constati, i el temps històric precís (època romana, goda o carolíngia) dels orígens de la Villa Maior o Villa Magore és desconegut. Segons la historiografia tradicional, durant el període alt medieval, hi havia establert una comunitat humana resident de forma estable, que gaudia dels beneficis d'una petita església, vinculada probablement al repoblament d'aquest territori. Una valuosa resta epigràfica, que ha estat interpretada com la constatació d'aquesta hipòtesi, és la làpida del prevere Orila, procedent del temple primitiu, que es troba encastada a l'interior de l'església actual. En aquesta làpida hi ha inscrit: "Hic requiescit Orila presbiter vixit annos LXXX, obiit era DCCCCX", és a dir, aquí reposa el prevere Orila que va viure 80 anys i va morir l'any 910 de la era hispànica, corresponent a l'any 872 del nostre còmput actual. Aquesta làpida sepulcral prova que el prevere Orila era una persona de gran importància, i per tant, també ho havia de ser la església a la que servia, i per extensió la pròpia vila. I també ens dona informació sobre l'antiguitat de l'església de Vilamajor, ja que si el prevere va morir als 80 anys d'edat, l'antiga església podia datar de principis del segle IX o abans, és a dir, dels inicis del domini carolingi a Catalunya. Al segle X, l'antiga església preromànica va ser substituïda per una església romànica, per a poder donar servei a una població que anava en augment. Segons els recents estudis històrics de David Galí i Raquel Lacuesta (vegeu bibliografia), l'església altmedieval, que ocupava el mateix indret que l'actual, era de dimensions molt més petites, amb orientació est-oest. Tanmateix, entre els segles X i XII, els comtes de Barcelona van reunir sota domini feudal gran part del territori de Vilamajor, tant a títol públic com privat. Així doncs, a Vilamajor convivia dues senyories, la comtal i l'eclesiàstica, amb les seves respectives seus jurisdiccionals, el castell i la parròquia de Sant Pere amb la sagrera murada. La sagrera de Vilamajor es trobava envoltada de muralles i valls, amb almenys un portal, situat just a l'accés tradicional a la vila pel carrer de Brugueres, a la part nord-occidental. Els trams més visibles d'aquest recinte fortificat els trobem a la plaça i pujada de l'església i al fossat del Ripoll (muralla nord). Els fossats sud i nord estan dessecats i només es conserva la riera que en feia aquesta funció a la banda est. També s'han conservat alguns trams de muralla dins de les cases del centre històric. La plaça de l'església, antiga plaça reial, va mantenir fins a finals del segle XIX la seva aparença medieval, amb edificis de planta baixa i pis reconstruïts sobre els fonaments de les cases originals. A principis del segle XX, es van reformar algunes cases amb estil modernista i noucentista, i la plaça va anar prenent una imatge més urbana que rural, però mantenint l'harmonia i equilibri estètic amb l'entorn. Era el centre neuràlgic del poble, amb funcions de "plaça major", on es concentraven els comerços, es celebraven les festes populars i es feien ballades de gitanes. L'antiga plaça medieval va perdre, durant el franquisme, l'harmonia compositiva que havia mantingut durant segles, amb l'enderrocament dels antics edificis substituïts per d'altres d'estètica qüestionable, i la pèrdua dels comerços. Malauradament, s'ha

acabat convertint en un aparcament de cotxes (segueix a apartat observacions).

Observacions:

L'origen del carrer de Brugueres és l'antic camí que unia la vila de Vilamajor amb el veïnat de Brugueres; de la mateixa manera que el proper carrer de Ripoll unia la vila amb el barri de Ripoll. Actualment, es desconeix si el castell es trobava al mateix indret que la sagrera emmurallada o bé es trobaven un a tocar de l'altre. Segons la documentació de l'època es dedueix que l'estament eclesiàstic i el civil compartien seu al turó, pel que és probable que es trobessin separats un a tocar de l'altre però encabits en un únic recinte emmurallat. Aquesta hipòtesi és corroborada també pel nom de "La Força" i per l'existència dels vestigis d'una altra torre circular, la Torre Negra, situada a una vintena de metres de la façana de l'església, i de la torre de planta quadrada de can Vila. D'altra banda, els comtes de Barcelona tenien a Vilamajor un palau residencial, del que es troben referències documentals des de l'any 1079 (AA.DD., 2000:97). Actualment no es disposa de dades precises de la localització del palau comtal tot i que, segons la tradició, es trobava al nucli de La Força. També es desconeix si existien de forma coetània, un palau i un castell; o bé si el palau i el castell eren la mateixa edificació. Entre els anys 1558 i 1610 es va construir una nova església, la que es conserva actualment, d'estil gòtic tardà amb elements renaixentistes. El cementiri es trobava a migjorn fins que, modernament, va ser traslladat a la seva ubicació actual. D'altra banda, durant el mes de setembre de l'any 2014 es va dur a terme una excavació arqueològica a la Plaça de l'Església, a l'espai situat entre la façana principal del temple i l'angle més occidental de la Torre Roja. Aquesta intervenció va permetre documentar la banqueta de fonamentació de les dues edificacions, un gran nivell de terra de farciment coetani als fets de la Guerra de Successió, i els vestigis d'un mur, i una tomba antropomorfa afectada pels fonaments de la Torre Roja. Aquest mur podria formar part dels fonaments de l'església regida pel prevere Orila (preromànica), o de l'església romànica que existia fins a la construcció de l'actual temple, i la tomba, que correspon a una tipologia d'enterrament que es dona entre els segles VI i X dC., formaria part de les tombes de la sagrera del temple primitiu. Les intervencions arqueològiques a la zona de La Força són una valuosa font d'informació per reconstruir la seva història i possibiliten l'obtenció de dades precises sobre els orígens i evolució d'aquest indret de gran valor històric.

Història

La constitució del moviment de Pau i Treva, durant el segon terç del segle XI, donava protecció eclesiàstica a les terres situades a l'entorn de les esglésies consagrades, a unes trenta passes vers els quatre punts cardinals. Les sagreres són l'origen de creació de nuclis de població en bastir-s'hi construccions per emmagatzemar i custodiar les collites dels pagesos de l'entorn, davant les violències feudals. L'origen de la sagrera de Vilamajor podria correspondre al segle XI, com la majoria de sagreres catalanes. El concili de Vic de l'any 1033 va exceptuar de protecció les capelles castrals, però es van donar alguns casos en els que es va construir un temple, i després es va aprofitar els límits de la sagrera per emmurallar-la i formar una vila o una fortalesa, com podria ser el cas de Vilamajor. La primera referència documental de la sagrera de Vilamajor és de l'any 1266, quan l'església confirma l'establiment d'algunes cases. També en un pergamí del segle XIII de l'arxiu de can Llobera (Llinars del Vallès) s'ementa la sagrera de Vilamajor. El primer document que anomena aquesta zona com "La Força" de Vilamajor, és de l'any 1410, quan s'estava construint o reparant el mur del fossat. Els comtes de Barcelona tenien a Vilamajor un palau residencial, del que es troben referències documentals des de l'any 1079, segons les quals el castell era possessió conjunta dels comtes germans Ramon Berenguer II Cap d'Estopes i Berenguer Ramon II el Fratricida. Es conserva un document de les despeses, fetes entre el juny de l'any 1156 i l'abril de 1157, al palau de Vilamajor que constata que el comte Ramon Berenguer IV i la reina Peronella d'Aragó hi passaven llargues temporades. Al palau hi acollien ambaixadors, cavallers, mercaders, batlles, veguers, pelegrins, jueus, sarraïns i

membres de la cort de la Corona catalanoaragonesa, quan viatjaven de camí entre Barcelona i França. També es conserva documentació de cinc estades al palau de Vilamajor, de Ramon Berenguer IV i la reina Peronella, entre el juny de l'any 1157 i març de l'any 1158. Segons la tradició, al palau comtal de Vilamajor hi va néixer l'infant Ramon, fill del comte de Barcelona Ramon Berenguer IV i de la reina Peronella d'Aragó, anomenat posteriorment Alfons, que fou el primer comte rei. Hi ha diferents hipòtesis sobre el seu any de naixement, entre els anys 1152, 1154 o bé 1157; també sobre el lloc de naixement, Vilamajor o bé Osca. Tanmateix, segons l'anterior document de despeses de Vilamajor, entre el juny de 1156 i l'abril de 1157, la reina Peronella va fer regals a Loreto, la dida de l'infant Ramon. Així doncs, és dedueix que l'infant Ramon fou criat en aquest territori. Vilamajor comptava amb un mercat, documentat des de l'any 1142, on els pagesos de les masies veïnes hi venien els seus excedents i els mestres d'oficis oferien els seus serveis, i també disposava de molins, ferreries i fargues. Amb el pas del temps, els comtes de Barcelona deixaren d'anar al palau comtal de Vilamajor, i ja al segle XV aquest es trobava molt deteriorat. No es coneix cap notícia documental de que "La Força" de Vilamajor quedés afectada pel terratrèmol de l'any 1448, tot i que és molt probable que així fos per la gran proximitat amb la zona de l'epicentre, entre Cardedeu i Llinars del Vallès. El portal situat a l'accés tradicional a la vila pel carrer de Brugueres es troba esmentat en un document de l'any 1595, quan al so de les campanes es va convocar els homes de la parròquia de Vilamajor, al lloc vulgarment dit el portal del mur de la parròquia de Vilamajor (in loco vulgo dicto lo portal del mur dicta parroquia ville maioris). A partir del segle XVII el recinte emmurallat de "La Força" va anar perdent ús militar, i l'any 1675 es va desmuntar la torre albarana rodona de la muralla, la Torre Negra, fins al terraplè per a aprofitar la pedra en la construcció d'una nova sagristia al costat de llevant del presbiteri.

Bibliografia

AA.DD. (2010). "De Ramon Berenguer II a Ramon Berenguer IV". Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona, vol I, p. 97. AVENTÍN i PUIG, M. (1990). Vilamajor (872-1299). De la fi del sistema antic a la consolidació del feudalisme. Sabadell: ed. AUSA, p. 20-21/ 67-68 (sagrera). DOÑATE ARQUITECTES ASSOCIATS (2011). Catàleg de béns a protegir. POUM. Sant Pere de Vilamajor: Ajuntament de Sant Pere de Vilamajor. GALÍ, D.; LACUESTA, R. (2014). Estudi històric del conjunt monumental format per l'església parroquial de Sant Pere de Vilamajor i el seu campanar exempt. Barcelona: Servei de Patrimoni Arquitectònic Local (SPAL), Diputació de Barcelona. GALLARDO, A. (1938). Del Mogent al Pla de la Calma. Barcelona: Impremta Comas, p. 74-75. HERRERO i BARÓ, H. (2004). "Carrers i places de Vilamajor". Quadernets de Vilamajor, 1. Sant Pere de Vilamajor: Centre d'Estudis de Sant Pere de Vilamajor, p. 24-25. NOGUÉS, J; CAMPUZANO, Ll. (2015). Memòria de la intervenció arqueològica realitzada a la Plaça de l'Església de Sant Pere. Sant Pere de Vilamajor (Vallès Oriental). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Servei d'Arqueologia i Paleontologia. Inèdita. POCH i RUESTES, J. (2010). Vilamajor: un poble forjat per comtes, capellans, pagesos i menestrals: aportació a la seva història. Sant Pere de Vilamajor: Ajuntament de Sant Pere de Vilamajor, p. 60-64.

